

การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพเชิงพุทธของชุมชนนาคูหา
ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

DEVELOPMENT OF MODEL MANAGEMENT FOR BUDDHIST TOURIST HEALTHY
NA KUHA COMMUNITY, SUAN KHUEAN SUBDISTRICT, MEUANG DISTRICT,
PHRAE PROVINCE

¹เกรียงศักดิ์ ฟองคำ, ²พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ, ³พระอนุสรณ์ กิตติวงษ์, ⁴ดำเนิน หมายดี
และ ⁵อภิชา สุขจีน

¹Kriengsak Fongkum, ²Phamahasuttichai Chayasitthi, ³Phraanusorn Kittiwanno,
⁴Dumnern Maidee and ⁵Aphicha Sukjin

¹สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตแพร่

¹Branch of Buddhism, Faculty of Buddhist study, Mahachulalongkoravidyalaya University,
Phrae Campus, Thailand

¹Corresponding Author, E-mail: kriengsakfong@gmail.com

Received: 2025-09-18

Revised: 2025-09-23

Accepted: 2025-12-15

¹เบอร์โทร: 086-420-0065

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหาตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2) พัฒนานวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 3) ส่งเสริมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหาตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ประชาชนในชุมชนนาคูหา พระสงฆ์ในเขตปกครอง นักวิชาการ นักพัฒนาชุมชนประจำตำบล และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแพร่ รวมจำนวน 41 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่มเฉพาะ การสัมภาษณ์ และการจัดเสวนาทางวิชาการ เพื่อพัฒนารูปแบบ สร้างนวัตกรรม และส่งเสริมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ประกอบด้วย 1) กิจกรรมเดินป่าและออกกำลังกายเพื่อสัมผัสธรรมชาติ ควบคู่กับการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพจากวัตถุดิบ

ท้องถิ่น 2) กิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การฟังธรรม การฝึกสมาธิ และการปฏิบัติวิปัสสนา เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตและจิตใจ 3) การเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่ายและยั่งยืน รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกษตรอินทรีย์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4) การเรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การทำอาหารพื้นบ้านและการเข้าร่วมประเพณีของชุมชน

การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา พบว่ามีการดำเนินงานที่มุ่งเน้นในหลายด้าน ดังนี้ 1) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและสถานที่สำคัญภายในชุมชน 2) การพัฒนาสินค้าและบริการเชิงสุขภาพ อาทิ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรท้องถิ่น และอาหารเพื่อสุขภาพ 3) การฝึกอบรมและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว 4) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ 5) การอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยว 6) การตลาดเพื่อสุขภาพและจิตวิญญาณ โดยเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อสุขภาวะทั้งทางกายและใจ

นอกจากนี้ การส่งเสริมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านของสุขภาพ ดังนี้ 1) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกาย ได้แก่ การส่งเสริมการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ โดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น สาหร่ายน้ำจืด (เตา) เหมียง กาแฟร้อยปี และหน่อไม้หวาน 2) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางจิต ได้แก่ การให้ความรู้ด้านสุขภาพและการจัดพื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรม เช่น ห้องปฏิบัติธรรม 3) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมการปรับตัวให้สอดคล้องกับแบบแผนการดำเนินชีวิตและบทบาททางสังคมในบริบทใหม่ และ 4) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางจิตวิญญาณ ได้แก่ การปฏิบัติธรรม เช่น การนั่งสมาธิ เพื่อเสริมสร้างความสงบและความสมดุลทางจิตใจ เป็นต้น

คำสำคัญ: การพัฒนา; รูปแบบการจัดการ; การท่องเที่ยวเชิงพุทธ; สุขภาพ

Abstract

The research study entitled “The Development of a Model for Buddhist Wellness Tourism Management of the Nakhua Community, Suan Khuean Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province” aimed to: 1) study the model of Buddhist wellness tourism management of the Na kuha Community, Suan Khuean Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province; 2) develop an innovative model for Buddhist wellness tourism management of the community in Suan Khuean Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province; and 3)

promote activities related to Buddhist wellness tourism management of the Na kuha Community, Suan Khuean Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province.

This study employed a research and development (R&D) methodology. The population and sample groups consisted of local administrative leaders, community leaders, residents of the Na kuha Community, Buddhist monks within the administrative area, academics, subdistrict community development officers, and representatives from the Phrae Provincial Office of Buddhism, totaling 41 individuals. The research instruments included focus group discussions, interviews, and academic seminars, which were used to develop the model, create innovations, and promote activities for Buddhist wellness tourism management within the community.

The research findings indicated that the Buddhist-based wellness tourism management model of the Na kuha community consisted of: 1) forest trekking and physical exercise activities that enabled engagement with nature, together with the consumption of healthy foods made from local ingredients; 2) Buddhist activities, such as Dhamma listening, meditation training, and Vipassana practice, which promoted mental and emotional well-being; 3) learning about the community's simple and sustainable culture and way of life, including participation in organic farming and natural resource conservation; and 4) experiential learning of local culture, such as traditional food preparation and participation in community festivals.

The development of an innovative Buddhist-oriented wellness tourism management model in Nakuha Community reveals a multifaceted implementation approach comprising the following aspects: (1) digital technology integration through the use of digital platforms for public relations and dissemination of information on local culture and key community sites; (2) development of wellness-related products and services, such as local herbal products and healthy foods; (3) community training and capacity building to enhance knowledge and skills related to tourism management; (4) establishment of tourism networks to systematically develop interconnected tourism routes; (5) environmental conservation and restoration, emphasizing the protection of natural resources alongside tourism development; and (6) wellness and spiritual marketing, focusing on promoting tourism that supports both physical and mental well-being.

Furthermore, the promotion of Buddhist-oriented wellness tourism activities in Nakuha Community can be classified into four health dimensions: (1) physical health promotion

activities, including the encouragement of healthy diets using natural ingredients such as freshwater algae (Tao), fermented tea leaves (Miang), century-old coffee, and sweet bamboo shoots; (2) mental health promotion activities, including health education and the provision of spaces for Dharma practice, such as meditation rooms; (3) social health promotion activities, involving the encouragement of adaptation to new lifestyles and social roles within changing contexts; and (4) spiritual health promotion activities, including Dharma practices such as meditation to foster inner peace and mental balance.

Keywords: Development; Model Management; Buddhist Tourist; Healthy

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศไทย และยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ดี สถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการแข่งขันอย่างรุนแรงประเทศไทยจึงปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้เอกลักษณ์ของประเทศในรูปแบบที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” Saenglimsuwan, and Saenglimsuwan (2012) การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้แก่ประเทศนำเอาศิลปวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรมและสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในประเทศ รวมถึงซื้อของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมและงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นด้วยการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวเราเรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงลวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นได้อย่างมากมายอีกด้วย ฉะนั้นนานาประเทศจึงใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศของตนให้มากที่สุดและส่งเสริมให้พลเมืองของตนสนใจท่องเที่ยวภายในประเทศของตน (Hirimkamol, 2002) ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากมาย มีแหล่งโบราณคดีที่สวยงาม มีแหล่งธรรมชาติที่งดงามที่สามารถนำมาเป็นจุดขายเพื่อกระตุ้นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ โบราณสถานนั้นได้สร้างขึ้นในวัดซึ่งถือว่าเป็นจุดศูนย์กลางของพุทธศาสนิกชน โบราณสถานในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก ผลงานต่างๆ เหล่านั้นได้มีการสร้างติดต่อกันมาหลายร้อยปี โบราณวัตถุด้านพุทธศิลป์มีอยู่ในวัดต่างๆ เกิดขึ้นตามคติความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา และอิทธิพลคำสอนของพระพุทธเจ้า ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตผู้คนหรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความ เกี่ยวโยง พังพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ Jittangwatthana (2006) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570) มีวิสัยทัศน์

ในการพัฒนา และขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างครอบคลุมและทั่วถึง ภายในระยะเวลา 5 ปี คือ “การท่องเที่ยวของประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมที่เน้นคุณค่า มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วม The National Tourism Policy Committee (2023) เทศบาลตำบลสวนเขื่อนได้มีการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นแผนยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2561-2568 โดยมีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง คือ การมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการเกษตรแบบครบวงจร Suan Khuean Subdistrict Municipality (2023) บ้านนาคูหา ตั้งอยู่ที่ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เป็นหมู่บ้านเล็กๆ กลางหุบเขา ที่มีอากาศบริสุทธิ์ และทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ทำให้ที่นี่กลายเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนชื่อดัง และเป็น 1 ใน 5 ของเส้นทางท่องเที่ยวเกษตรสีเขียวของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร หรือที่เรียกว่า Gastronomy ด้วยความที่บ้านนาคูหานี้ อยู่ท่ามกลางขุนเขาและธรรมชาติ เลยถูกจัดให้เป็นแหล่งโอโซนชั้นเยี่ยม ติด 1 ใน 7 ของเมืองไทยการจัดการท่องเที่ยวของตำบลสวนเขื่อนยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพเนื่องจากสภาพพื้นที่ของตำบลสวนเขื่อนมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสูงที่มีทรัพยากร ธรรมชาติที่โดดเด่นด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี มีสภาพอากาศที่บริสุทธิ์ แต่การพัฒนาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากมีปัญหาด้านประชาชนขาดความรู้และทักษะในการพัฒนาการเกษตรและการท่องเที่ยว และมีอุปสรรค คือ 1. งบประมาณและรายได้ที่เข้าสู่เทศบาลในแต่ละปีมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับปริมาณงานที่ต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน 2. มีปัญหาจากภัยธรรมชาติ คือ ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย Suan Khuean Subdistrict Municipality (2023) หากจะทำให้การท่องเที่ยวของตำบลสวนเขื่อน เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง จึงจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน เอกชน และคณะสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยววิถีพุทธนับวันจะได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี การที่จะพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จะประสบผลสำเร็จได้นั้น เราจะมีนวัตกรรมอะไรที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนการท่องเที่ยวพุทธให้ประสบผลสำเร็จ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ คณะผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการที่จะมีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่เป็นรูปธรรมอย่างไร อันจะเป็นการตอบสนองความต้องการของคนในสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพ และองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงวิชาการ ด้านการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพแก่นักวิชาการ นักศึกษา เยาวชน ตลอดจนถึงประชาชนทั่วไปได้เล็งเห็นความสำคัญ และช่วยกันให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพเกิดความยั่งยืน และทรงคุณค่าสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D: Research & Development) ด้วยการสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus-group Discussion) จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้ให้การอบรมการพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว แบบมีส่วนร่วมกับผู้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของจังหวัดแพร่ และจัดกิจกรรมจัดเสวนาทางวิชาการ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาในขั้นสุดท้าย ระหว่างทรงคุณวุฒิในตำบลสวนเขื่อนเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพ

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนในตำบลสวนเขื่อน จำนวน 25 คน การสนทนาเฉพาะกลุ่มกับพระสงฆ์ในเขตปกครอง ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ นักวิชาการ พัฒนาชุมชนประจำตำบล และสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดแพร่ จำนวน 8 รูป/คน และจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพ จำนวน 8 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชาชนในตำบลสวนเขื่อน

2.2. การสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวพุทธเพื่อสุขภาพ

2.3. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อการส่งเสริมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1. ลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชาชนในตำบลสวนเขื่อนเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพ ระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนกรกฎาคม 2567

3.2. จัดสนทนากลุ่ม เพื่อระดมสมอง ในการสังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพ การจัดเวทีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ แบบคำถามการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เดือนมีนาคม ถึงเดือนกรกฎาคม 2567

3.3. จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการด้านการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เดือนสิงหาคม 2567

3.4. จัดเสวนาทางวิชาการเพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาควา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เดือนสิงหาคม 2567

4. ขั้นสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยใช้วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเป็นหลัก 2 ชนิดประกอบด้วย แบบบันทึกการสนทนาเฉพาะกลุ่ม และแบบประเมินการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการทางวิชาการ

5. **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการแบบ (R&D Research & Action Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ

6. **การนำเสนอผลการวิจัย** เป็นการนำเสนอผลการวิจัยโดยการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งในมิติของการจัดเสวนากลุ่มย่อย การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ นำข้อมูลมาทำการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน และการจัดพิมพ์เป็นเอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาควา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า มีรูปแบบที่เน้นการผสมผสานความเป็นพุทธศาสนา สุขภาพ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งส่งเสริมความยั่งยืนให้กับชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

1) กิจกรรมทางพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ ฟังธรรม ฝึกสมาธิและวิปัสสนา ซึ่งช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตและจิตใจของผู้มาเยือน

2) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ชุมชนส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการดูแลสุขภาพทั้งกายและใจ เช่น การเดินป่า การทำโยคะ การนวดแผนไทย และการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพที่ปรุงจากวัตถุดิบท้องถิ่น

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวทั้งในด้านการบริการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4) การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวในชุมชนนี้มีการนำเสนอวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การทำอาหารท้องถิ่น การสาธิตงานฝีมือ และการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพื้นที่

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาควา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า จากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการทางวิชาการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวได้พัฒนานวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพ ได้นวัตกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้

1) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยว วัฒนธรรมท้องถิ่น และสถานที่สำคัญในชุมชน รวมถึงการจองกิจกรรมออนไลน์

2) พัฒนาสินค้าและบริการเชิงสุขภาพเพื่อสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่ส่งเสริมสุขภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพรท้องถิ่น อาหารเพื่อสุขภาพ และแพ็คเกจท่องเที่ยวที่รวมกิจกรรมฝึกสมาธิ

3)การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพชุมชนจัดการฝึกอบรมให้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว การจัดการธุรกิจท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4)การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียงหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงและหลากหลายยิ่งขึ้น

5)การอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การปลูกป่า การลดการใช้พลาสติก และการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

6)การตลาดเพื่อสุขภาพและจิตวิญญาณซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจสุขภาพและการพัฒนาจิตวิญญาณใช้ภาพลักษณ์ของชุมชนที่เรียบง่ายและเป็นธรรมชาติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ส่งเสริมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า มีการส่งเสริมจัดกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพชุมชนนาคูหา ดังนี้

1)กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกาย ประกอบไปด้วยการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น มีวัตถุดิบทางธรรมชาติจำหน่าย มีสาหร่ายน้ำจืด (เตา) เหมียง กาแฟร้อยปี หน่อไม้หวาน เป็นต้น การตรวจสุขภาพรูปแบบของสถานพยาบาลขนาดเล็ก (อนามัย) เป็นต้น

2)กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางจิต ประกอบไปด้วยการสร้างเสริมเทคนิคการจัดการความเครียด จะเป็นพื้นที่กิจกรรมคล้ายกับการสร้างเสริม ความรู้ด้านสุขภาพ เช่น ห้องปฏิบัติธรรม การชมภูมิทัศน์ของชุมชน เป็นต้น

3)กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางสังคม ประกอบไปด้วยการส่งเสริมการปรับตัวเข้ากับแบบแผนชีวิตแบบใหม่และบทบาทในสังคม ส่งเสริมความผูกพันในครอบครัว จะเป็นพื้นที่กิจกรรมที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กัน เช่น ลานธรรม ลานใจ โดยใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น

4)กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางจิตวิญญาณ ประกอบไปด้วยการส่งเสริมการมีที่พึ่งทางจิตวิญญาณ ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เช่น การนั่งทำสมาธิศาลาการเปรียญไว้สำหรับการฟังธรรม คล้ายลานกิจกรรม เป็นต้น

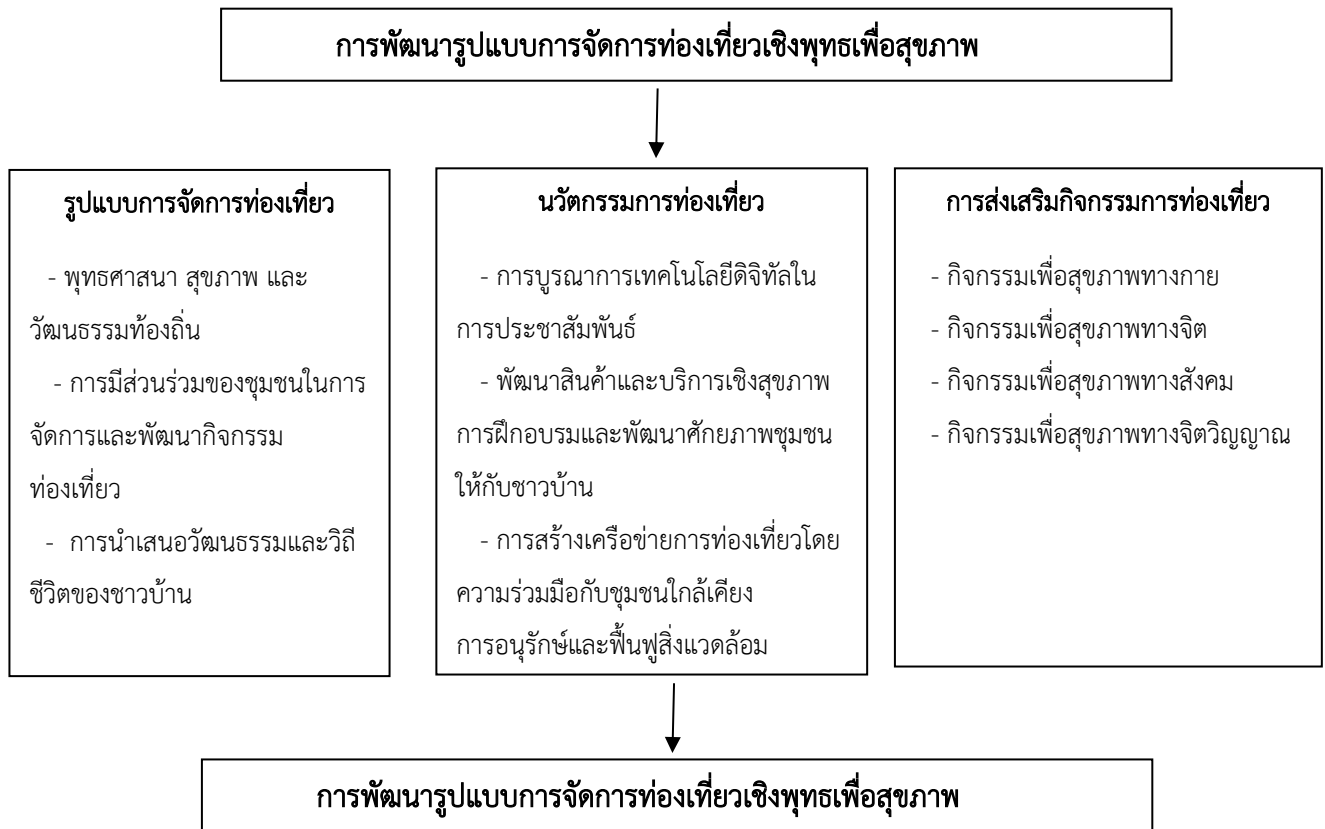
องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” การพัฒนานวัตกรรมแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และส่งเสริมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า มีรูปแบบที่เน้นการผสมผสานความเป็นพุทธศาสนา สุขภาพ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งส่งเสริมความยั่งยืนให้กับชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมีรูปแบบการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การทำบุญ ฟังธรรม ฟีกสมาธิและวิปัสสนา ซึ่งช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิต และจิตใจของผู้มาเยือน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยชุมชนส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการดูแลสุขภาพ ทั้งกายและใจ เช่น การเดินป่า และการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพที่ปรุงจากวัตถุดิบท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว ทั้งในด้านการบริการและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวในชุมชนนี้มีการนำเสนอวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การทำอาหารท้องถิ่น การสาธิตงานฝีมือ และการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพื้นที่

2. การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า จากการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการทางวิชาการ ได้พัฒนานวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพ คือ มีการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ในการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว มีพัฒนาสินค้าและบริการเชิงสุขภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพรท้องถิ่น อาหารเพื่อสุขภาพ และแพ็คเกจท่องเที่ยวที่รวมกิจกรรมฟีกสมาธิ มีการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพชุมชนให้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน มีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียงหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเส้นทาง การท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงและหลากหลายยิ่งขึ้น ตลอดจนการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การปลูกป่า การลดการใช้พลาสติก และการจัดการขยะอย่างยั่งยืน อีกทั้งการตลาดเพื่อสุขภาพและจิตวิญญาณซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจสุขภาพและการพัฒนาจิตวิญญาณ ใช้ภาพลักษณ์ของชุมชนที่เงียบสงบและเป็นธรรมชาติ

3. การส่งเสริมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีกิจกรรมในการสร้างเสริมสุขภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสุขภาพทางกาย ด้วยการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น มีวัตถุดิบทางธรรมชาติจำหน่าย มีสาหร่ายน้ำจืด (เตา) เหมียัง กาแฟร้อยละ หน่อไม้หวาน เป็นต้น ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสุขภาพทางจิต ด้วยการสร้างเสริมเทคนิคการจัดการความเครียดจะเป็นพื้นที่กิจกรรมคล้ายกับการสร้างเสริม ความรู้ด้านสุขภาพ เช่น ห้องปฏิบัติธรรม การชมภูมิทัศน์ของชุมชน เป็นต้น ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสุขภาพทางสังคม ด้วยการส่งเสริมการปรับตัวเข้ากับ แบบแผนชีวิตแบบใหม่และบทบาทในสังคม ส่งเสริมความผูกพันในครอบครัว จะเป็นพื้นที่กิจกรรมที่ทำให้เกิด ปฏิสัมพันธ์กัน เช่น ลานธรรม ลานใจ โดยใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น และส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสุขภาพทางจิตวิญญาณ ประกอบไปด้วยการส่งเสริมการให้มีที่พึ่งทางจิตวิญญาณ ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เช่น การนั่งทำสมาธิศาลาการเปรียญไว้สำหรับการฟังธรรมคล้ายลานกิจกรรม เป็นต้น

แผนภาพ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเน้นการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา วิถีชีวิตชุมชน และการส่งเสริมสุขภาพ โดยมีจุดเด่น เช่น กิจกรรมทางพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ ฟังธรรม ฟังเทศน์ และวิปัสสนา ซึ่งช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตและจิตใจของผู้มาเยือน และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ชุมชนส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการดูแลสุขภาพทั้งกายและใจ เช่น การเดินป่า การทำโยคะ การนวดแผนไทย และการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพที่ปรุงจากวัตถุดิบท้องถิ่นการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ PhraEkkalak Achito (2019) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัด ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า 1) การจัดการด้านแหล่งเรียนรู้มีสถานที่เด่น สวยงาม ไม่ซ้ำกับสถานที่ใด และปรุงแต่งด้วยคำคม และใช้ภาษาในการสื่อสารสละสลวย

ที่สามารถกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของสถานที่มีแหล่งอ้างอิงลึกซึ้ง และมีป้ายบอกประชาสัมพันธ์ผ่านพบความเป็นมาของสถานที่นั้นๆ อย่างชัดเจน พร้อมทั้งยังมีการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ

2) การจัดการด้านภูมิทัศน์ มีสถานที่อันสงบ เพื่อกล่อมเกลาคิดใจของประชาชนให้หันมาเข้าวัดและยังคำนึงถึงความสะดวกสบายแก่ผู้ที่เข้ามาภายในวัด มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบวงจร พร้อมทั้งมีสถานที่ที่สะอาด สวยงาม มีต้นไม้ ร่มรื่น และสรรหาความสมบูรณ์ เช่น แหล่งของกิน ของฝากและของที่ระลึกเพื่อบริการการท่องเที่ยว อีกทั้งในด้านการบริการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวในชุมชนนี้มีการนำเสนอวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การทำอาหารท้องถิ่น การสาธิตงานฝีมือ และการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ยังมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Rungreuang (2016) ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและภูมิจาคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอภูซำบูน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่าการจัดการองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือองค์ประกอบที่ 1 การจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน องค์ประกอบที่ 3 อัตลักษณ์ของชุมชน องค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน องค์ประกอบที่ 5 การจัดการการท่องเที่ยวและองค์ประกอบที่ 6 การเป็นชุมชนที่มีเอกภาพแบบพอเพียง และได้รับการยืนยันจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้าร่วมประชุม 30 คน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาควา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า มุ่งเน้นการสร้างสรรค์และปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวให้ทันสมัยและยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยว วัฒนธรรมท้องถิ่น และสถานที่สำคัญในชุมชน รวมถึงการจูงใจกิจกรรมออนไลน์สอดคล้องผลงานวิจัยของ (PhraKhrusisithbandit (Thawin Kalyanadhammo), and Group, 2021) ศึกษาวิจัยเรื่อง มิติแห่งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ดินแดนสวรรค์ตะวันตกเพื่อเพิ่มศักยภาพประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ พบว่า องค์ประกอบในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืนของพื้นที่ภาคตะวันตก (วัดทิพย์สุคนธาราม กาญจนบุรี) เพื่อสนองนโยบายการท่องเที่ยวและการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลและเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล และด้านการให้บริการและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ (Piyacharoendech, Chabandit, and Phrapongsak Santamano, 2021) ได้ศึกษาเรื่อง มุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในปัจจุบัน พบว่าวัตถุประสงค์ของงานวิจัยด้านสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สร้างและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธครบวงจร พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ และการท่องเที่ยวสากลของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุด การพัฒนาสินค้าและบริการเชิงสุขภาพ สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่ส่งเสริมสุขภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพรท้องถิ่น อาหารเพื่อสุขภาพ และแพ็คเกจท่องเที่ยวที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Phra Khru Phithak Sinlaphakhom (Nuchit Worawudtho), 2021) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมของวัด ในจังหวัดราชบุรี พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมของวัดในจังหวัดราชบุรี พบว่าเป็นรูปแบบของดั่งบพบาทของวัดในการเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชุมชนกลับมาให้เหมือนดังเช่นในอดีต โดยมีจุดเน้น ดังนี้ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ การใช้มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุดิบมาเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ได้แก่ การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเดินทางโดยจัดเป็นแผนที่เส้นทางการเดินรถไว้ในเว็บเพจของวัด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ อำนวยความสะดวกโดยจัดให้มีร้านค้าอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก ด้านการให้บริการ ได้แก่ จัดให้มีระบบบริการข้อมูลการท่องเที่ยวของวัด ด้านกิจกรรม ได้แก่ การจัดกิจกรรมโดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมด้านการตลาดควบคู่กับการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพชุมชน จัดการฝึกอบรมให้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว การจัดการธุรกิจท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว สร้างความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียงหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงและหลากหลายยิ่งขึ้น การอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม นำแนวความคิดการอนุรักษ์ธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การปลูกป่า การลดการใช้พลาสติก และการจัดการขยะอย่างยั่งยืน การตลาดเพื่อสุขภาพและจิตวิญญาณเน้นการตลาดที่มุ่งเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจสุขภาพ และการพัฒนาจิตวิญญาณ โดยใช้ภาพลักษณ์ของชุมชนที่เรียบง่ายและเป็นธรรมชาติการพัฒนานวัตกรรมเหล่านี้จะช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหามีความโดดเด่น ทันสมัย และยั่งยืน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยวในระยะยาว นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Wongkham, Sridee, Panyarvuttrakul, and Ngamsanit (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนบ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า (1) ชุมชนมีความต้องการและยินดีเปิดชุมชนเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว และชุมชนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น ประวัติศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชน (2) การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน โดยวิทยากร ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชน การบริการ การจัดอาหาร ที่พักการรองรับนักท่องเที่ยว (3) การเปิดชุมชนรองรับนักท่องเที่ยวจริง ไม่ว่าจะเป็นการต้อนรับ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และอาหาร ตลอดจนสถานที่พร้อมการรับประเมินจากนักท่องเที่ยวในระดับดีมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การส่งเสริมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพในชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า มีการสร้างเสริมสุขภาพทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

สุขภาพกาย กิจกรรมเดินป่าและสำรวจธรรมชาติ นำเส้นทางเดินป่าภายในชุมชนมาใช้ในการส่งเสริมการออกกำลังกาย ให้ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรในท้องถิ่นอาหารเพื่อสุขภาพจากวัตถุดิบท้องถิ่น เช่น อาหารมังสวิรัตหรืออาหารที่ปรุงจากสมุนไพรพื้นบ้าน สุขภาพจิต การฝึกสมาธิและวิปัสสนา จัดกิจกรรมการฝึกสมาธิและวิปัสสนาในวัดหรือสถานที่ธรรมชาติที่สงบภายในชุมชน เพื่อช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างจิตใจที่มั่นคง การเยียวยาด้วยธรรมชาติ จัดกิจกรรมที่เน้นการผ่อนคลาย สุขภาพสังคม ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ การทำบุญร่วมกัน การจัดงานประเพณีท้องถิ่นหรือการเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมจากชาวบ้าน การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชน สุขภาพจิตวิญญาณ การฟังธรรมและปฏิบัติธรรม จัดการบรรยายธรรมจากพระสงฆ์ในชุมชนหรือการปฏิบัติธรรมเพื่อเสริมสร้างความสงบและความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต การสะสมบุญและทำทาน ส่งเสริมการทำบุญและการทำทานในรูปแบบต่าง ๆ สร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนนาคูหาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Nakphop, 2018) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกยไชย พบว่าตำบลเกยไชยมีแหล่งทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ ทั้งวัด พิพิธภัณฑสถาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีและความเชื่อของชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ควรพัฒนาศักยภาพของชุมชนด้วยโครงการมัคคุเทศก์น้อยเชิงอนุรักษ์และโครงการสร้างอัตลักษณ์ ส่วนรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการท่องเที่ยวของตำบลเกยไชย คือ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน มีกิจกรรมบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน เยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมและรับฟังเรื่องเล่า ความเชื่อและตำนานประเพณีของชุมชนผ่านมัคคุเทศก์น้อยเชิงอนุรักษ์เพื่อเพิ่มความรู้และสร้างความประทับใจต่อการมาเยี่ยมชม รวมไปถึงแวะซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากตาลโตนด สินค้าขึ้นชื่อของตำบลเกยไชยที่แสดงถึงภูมิปัญญาของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

สรุป

การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อนอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยและพัฒนาซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพของชุมชนนาคูหา คือ ได้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา สุขภาพ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน นอกจากนี้ ยังได้พัฒนานวัตกรรมจัดการท่องเที่ยว โดยบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ พัฒนาสินค้าและบริการเชิงสุขภาพ การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพชุมชนให้กับชาวบ้าน การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง และการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กิจกรรมเพื่อสุขภาพทางกาย กิจกรรมเพื่อสุขภาพทางจิต กิจกรรมเพื่อสุขภาพทางสังคม และกิจกรรมเพื่อสุขภาพทางจิตวิญญาณ วัดหรือผู้นำชุมชนสามารถนำเอาองค์ความรู้ทางด้านรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพไปส่งเสริมสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ได้มีความชำนาญเกี่ยวกับการจัดการ

ด้านการท่องเที่ยวเป็นการเติมเต็มให้กับชุมชนและการท่องเที่ยวท้องถิ่นให้มีมิติในการจัดการท่องเที่ยวที่หลากหลายขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพ ของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีรูปแบบที่ผสมผสานความเป็นพุทธศาสนา สุขภาพ และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา การทำบุญ ฝึกสมาธิและวิปัสสนา ด้านการบริการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชาวบ้าน และการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ดังนั้น วัดนาคูหาควรนำไปใช้ดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่วัดได้จัดทำตามฤดูกาลและตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการเติมเต็มให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่วัดจัดทำขึ้นให้มีคุณภาพและประโยชน์ น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพ ของชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ได้สร้างนวัตกรรมโดยจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการทางวิชาการด้วยการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว มีสินค้าและบริการเชิงสุขภาพ มีการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพชุมชนให้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน มีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียงหรือหน่วยงานต่างๆ อีกทั้ง การตลาดเพื่อสุขภาพและจิตวิญญาณซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจสุขภาพและการพัฒนาจิตวิญญาณใช้ภาพลักษณ์ของชุมชนที่เงียบสงบ และเป็นธรรมชาติ ดังนั้น วัดนาคูหาและชุมชนบ้านนาคูหา ควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมจากงานวิจัยไปสร้างนวัตกรรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวตามนโยบายของจังหวัดให้เกิดประโยชน์และน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว ผู้สนใจ และชุมชนนาคูหาด้วยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามฤดูกาลและตามวันสำคัญได้มากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพชุมชนนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ กิจกรรมเพื่อสุขภาพทางกาย ด้วยการรับประทานอาหารเช้าเพื่อสุขภาพ เช่น มีวัตถุดิบทางธรรมชาติจำหน่าย มีสาหร่ายน้ำจืด (เตา) เหมียง กาแฟร้อยปี หน่อไม้หวาน กิจกรรมเพื่อสุขภาพทางจิตด้วยการสร้างเสริมเทคนิคการจัดการความเครียดจะเป็นพื้นที่กิจกรรมคล้ายกับการสร้างเสริม ความรู้ด้านสุขภาพ กิจกรรมเพื่อสุขภาพทางสังคม ด้วยการส่งเสริมการปรับตัวเข้ากับแบบแผนชีวิตแบบใหม่และบทบาทในสังคม และส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสุขภาพทางจิตวิญญาณ ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เช่น การนั่งทำสมาธิ การฟังธรรม ดังนั้น วัดและชุมชนควรร่วมมือกันในการนำไปส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพให้เกิดประโยชน์เป็นการต่อยอดและเติมเต็มการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่

นักท่องเที่ยวและชุมชนอย่างยั่งยืน และสามารถเพิ่มลงในแผนพัฒนาท้องถิ่นในการนำไปจัดการประชุมเสวนาวิชาการและจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อสุขภาพในเชิงประจักษ์ได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

- 2.1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพเชิงพุทธในชุมชนนาคูหา
- 2.2. ควรวิเคราะห์ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
- 2.3. ควรพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพเชิงพุทธโดยเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นๆ

References

- Hirimmakamon, P. (2002). *Tourism Behavior of Thai Tourists Toward Tourism in Sukhothai Province*. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Jittangwatana, B. (2006). *The Development of Sustainable Tourism*. Bangkok: Press and Design.
- Nakphop, C. (2018). A Study of Participatory Cultural Tourism Management Model of Koei Chai Community, Chum Saeng District, Nakhon Sawan Province. *Valaya Alongkorn Review Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(2), 71-80.
- National Tourism Policy Committee. (2023). *The 3rd National Tourism Development Plan (2023–2027)*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- Phra Ekkalak Achito (Nok Thong). (2019). *Cultural Buddhist Tourism Management Models of Temples in Samut Songkhram Province*. (Doctoral Dissertation) . Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Khru Si Sitthibandit (Thawin Kalyanadhammo), and Group. (2021). *Dimensions of Sustainable Buddhist Religious Tourism in the Western Paradise Area to Enhance ASEAN Community Potential and Special Economic Zones*. (Research Report). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Piyacharoendech, T., and Group. (2021). Perspectives on the Development of Contemporary Buddhist Tourism. *Valaya Alongkorn Journal of Graduate Studies*, 15(2), 246-273.
- Rungrueng, N. (2016). *Components of Community-Based Tourism Management Affecting the Development Guidelines for Tourism at Wang Khae Basin and Phu Khong Kham, Kaeng Kheng Subdistrict, Kut Khaopun District, Ubon Ratchathani Province*. (Master' Thesis). Graduate School, Mahasarakham University. Maha Sarakham.

- Sanglimsuwan, K., & Sanglimsuwan, S. (2012). Sustainable cultural heritage tourism. *Executive Journal*, 32(4), 139-149.
- Suan Khuean Subdistrict Municipality. (2023). *Local Development Plan (2023–2027)*. (First Revised Edition). Phrae: Suan Khuean Subdistrict Municipality.
- Wongkham, K., and Group. (2020). *Sustainable Creative Tourism Management Model for Ban Don Bom, Mueang Kao Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province*. (Research Report). Maha Sarakham Rajabhat University. Maha Sarakham.